

- Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова; К., 1999. – [Вип.] №1.
4. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. для вчителів, аспірантів, студ. середніх та вищ. навч. закл. / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач – К.: Україно-фінський ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
  5. Зязюн І. А. Педагогіка добра : ідеали і реалії : наук. метод. посіб. / І. А. Зязюн. – К.: МАУП, 2000. – 312 с.
  6. Педагогічна майстерність : Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.

Кучерявий О.Г.,

доктор педагогічних наук, професор,
*Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна*

АКСІОЛОГІЧНЕ БАГАТСТВО ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ І. А. ЗЯЗЮНА У ВИМІРІ ПОТРЕБ ПЕРЕВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА РЕЙКИ ВІЙНИ

Російська агресія та її руйнівні наслідки вимагають активізації національно-патріотичного стрижня освітнього фронту на тлі оновлення цілей, змісту і технологій професійної підготовки майбутнього вчителя і викладача, приведення їх у відповідність до потреб України у Перемозі над ворогом й повоєнному відродженні.

Методологічною платформою для розв'язання цього складного завдання є передусім культурологічний, особистісно-діяльнісний і ціннісний підходи. Йдеться про врахування у цій справі потужного енергетичного

потенціалу аксіологічних рядів філософії педагогічної дії І.А. Зязюна, її ціннісних орієнтацій на оновлення всієї системи неперервної педагогічної освіти.

Абсолютний аксіологічний ряд (Добро, Істина, Життя, Свобода, Духовність, Гуманізм, Краса, Любов, Творчість) і в умовах воєнного стану країни залишається вершинним для трансформації педагогічної освіти на рейки війни.

Наступний ряд втілює ідею І.А. Зязюна про культурно-особистісну парадигму розвитку педагогічної освіти. Чільне місце в ньому посідають: національна культура, українська мова, творча особистість студента, творча особистість педагога і «людина культури». Причому йдеться про людину культури в різних іпостасях: особистісно-духовній, особистісно-творчій, особистісно-адаптивній й іпостасі вільної особистості. На його думку, людина культури – «це втілення зразків культурного єства в людині: свободи, гуманності, творчості, духовності, адаптивності» [1, с. 96].

Саме цей ряд є стрижневим для оновлення сьогоденні змісту педагогічної освіти під кутом забезпечення його відповідності потребам опанування студентом глибинами національної етнокультури з усвідомленою метою будити у громадян український козацький дух, мобілізувати їх і себе самого на боротьбу з ворогом різнобічними засобами. Окреслені Іваном Андрійовичем ціннісні орієнтири націлюють на перетворення змісту в носія цінностей культури творчої дії особистості педагога в професійно-педагогічному і професійно-саморозвивальному контекстах. Їх вектор прямо спрямований і на внутрішнє прийняття майбутнім учителем у ролі самоцінних, вельми актуальних у наш час категорій «свобода», «вільна особистість» і «вільна нація». Вільною особистість може бути тільки в незалежному суспільстві, державі, що відстояла свободу.

Ще один аксіологічний ряд багатой ціннісної

спадщини цього видатного філософа і педагога міцно пов'язаний з родовими поняттями його теорії педагогічної майстерності – «педагогічна дія», «краса педагогічної дії», «майстерність» і «мистецтво». Якісна трансформація змісту педагогічної освіти в ситуації війни вимагає повернення до практики обов'язкового формування у майбутніх учителів фундаментальних цінностей-знань відповідної теорії в межах спеціально відведеного у навчальному плані курсу «Педагогічна майстерність». Важко переоцінити можливості актуалізованої дисципліни в розвитку у студента педагогічного світогляду, гуманістичної й патріотичної ціннісної спрямованості його особистості, ціннісної професійно-педагогічної й громадянсько-патріотичної свідомості, патріотично-ціннісного, професійно-педагогічного ставлення до суспільних і особистих потреб. Щодо відповідного професійно-педагогічного ставлення, то під час воєнного стану засобами курсу у студентів насамперед формуються мотиви пошуку свого місця і ролі в системі активного супротиву народу окупантам, знання майстерного використання педагогіки любові і педагогіки добра у взаємодії з учнями «зі зраненим серцем».

Особливе місце в працях академіка І. А. Зязюна займає та його аксіологічна спадщина, що є національно-освітнім концептуальним світлофором оновлення педагогічної освіти у вимірі перспективного культуротворчого поступу України. У контексті проведення реформи цієї освітньої галузі з урахуванням запитів воєнного стану країни особливо актуальною виглядає сукупність цінностей його концепції особистісно-орієнтованої підготовки педагога в системі багаторівневої педагогічної освіти [2]. Робимо акцент зразу на трьох аксіологічних рядах, віддзеркалених у відповідних концептуальних підходах автора.

Перший ряд стосується ціннісного потенціалу основних вимог до регулювання самої перебудови педагогічної освітньої системи: цінностей гуманізації, гуманітаризації, демократизації навчально-виховного процесу, фундаменталізації й інтеграції його змісту. Другий ряд знаходиться в площині аксіологічного поля теорії особистісно-зорієнтованої підготовки майбутнього вчителя. Його елементами є цінності змісту освіти, що є значущими для вибору студентом соціально важливих ціннісних орієнтирів, формування «Я – концепції» в «системі життєвих смислів», активної творчої діяльності на студентській лаві і в соціумі. Зокрема, в аспекті суто спеціальної професійної підготовки педагога на перше місце виходять цінності-знання про «психолого-педагогічні механізми особистісного розвитку; ціннісний зміст спеціальних предметів та шляхи їх гуманітаризації; посилення професійної спрямованості спеціальних дисциплін та інтегративної функції психолого-педагогічної науки» [Там само, с. 4]. Гостра проблема сучасної педагогічної освіти – її особистісна орієнтація, якій зовсім немає альтернативи при пануванні дистанційного навчання в умовах воєнних дій. Немає сьогодні альтернативи й ціннісним орієнтаціям майбутнього педагога щодо сприяння святій боротьбі українського народу за своє існування, й ідеї розроблення «Я» – концепції виконання свого громадянського обов'язку у різних сферах життєдіяльності – навчально-пізнавальній, професійно-саморозвивальній, просвітницькій, волонтерській та ін. Більш важливих життєвих смислів для студента у ситуації воєнного стану просто немає.

На сенс життя у воєнний період майбутнього вчителя як служіння Перемозі України і потребам її повоєнного відродження працює і третій аксіологічний ряд відповідного концептуального бачення вченого. Йдеться насамперед про ступеневі цінно-

сті-цілі (їх виділено чотири) професійного розвитку студента як послідовність «якісних перебудов у професійній свідомості й діяльності, в образі професійного «Я», в рефлексії, функціях і технологіях їх використання» [Там само, с. 6], а також про пріоритетні завдання підготовки педагогів для усіх освітніх рівнів і цінності-засоби їх розв'язання, механізми якісних перетворень у педагогічній освіті.

Окремо треба сказати про актуальність ціннісного світу концептуальних уявлень Науковця з великої літери про сутність, місце і роль психопедагогіки в реформуванні професійної підготовки вчителя, феномену якої він присвятив цілу низку своїх останніх праць. Цінність цієї науки як гармонійного синтезу психології й педагогіки особливо підвищується в ситуації оновлення змісту і технологій освітнього процесу під дією фактору війни. Екзистенційно важливими є для майбутнього педагога цінності-знання і цінності-способи діяльності передусім щодо виходу особистості з тривожного і стресового стану, її психологічної стабілізації. З психопедагогічних позицій слід підходити сьогодні до визначення принципів сприяння, розрахованому на перспективу цілісному розвитку особистості майбутнього фахівця, розроблення нових технологій і методик його національно-патріотичного виховання, організації професійної творчості і самотворчості. Зовсім не обійтись без психопедагогіки при вирішенні під час воєнного стану проблем діагностики ступеня тривожності студента, його готовності мобільно діяти в планах самооздоровлення, глибокого опанування змістом освіти у статусі суб'єкта саморуху до рівня педагога-майстра і у громадянському статусі людини-патріота, носія і збудника в суспільній свідомості національного духу, волонтера чи діяча просвітнього фронту. Демонстрацію перспективних точок виявлення соціальної значущості психопедагогіки в аспекті

оновлення педагогічної освіти можна продовжити. Загалом, за уявленнями І.А. Зязюна, «без психопедагогіки, знання її законів, правил, тенденцій розвитку та специфічної дидактики неможливо досягти високих стандартів якості учіння-виховання в сучасних освітніх закладах усіх рівнів [3, с. 12].

Підсумовуючи висловлене, тільки зауважимо: наведені аксіологічні ряди філософсько-педагогічної спадщини академіка І. А. Зязюна щодо педагогічної освіти є тією цілісною системою цінностей-цілей і цінностей-засобів, опертя на яку в воєнний і післявоєнний період визначає високий ступінь успішності її оновлення під кутом відповідності нагальним потребам суспільства у відсічі ворогу та національним потребам на етапі відродження України після Перемоги.

Література

1. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. 608 с.
2. Концептуальні підходи до розвитку багаторівневої педагогічної освіти в Україні / Укладачі: В. Андрущенко, І. Зязюн. Київ: ІПОД НАПН України; Асоціація ректорів педагогічних університетів України, 2011. 16 с.
3. Зязюн І. А. Історичні витоки психологічної педагогіки. *Рідна школа*. 2013. № 11. С. 3 – 12.
4. Педагогічна майстерність: підруч. / І. А. Зязюн та ін.; за ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.